

«Grand Strategies» with the aim of persuasion and clarity are used to be personified, linked with outstanding historic persons (Napoleon, Monroe, Wilson, Lenin, Stalin, Brezhnev, Reagan, Obama etc.). After-effect of such a personification is association of such “doctrines-strategies” with quasi-religion.

Usually various doctrines are worked out as a development of strategies. Doctrine (Latin – “doctrina”) initially meant system of dogmas, core of some religion, ideology etc., “catechesis”. It means that doctrine is both result of strategy and also its integral part that is aimed on establishment and preservation of certain political and military status quo.

“Doctrine” in the military-political aspect first of all contains concentrated views on foreign, defence and security policies inherent to particular historical period, that are clearly articulated by political leaders another important issue is that it also has to be shared by national political, economic, military elites.

Strategic documents of “doctrine” level usually reflect the official views and arguments (thesis) related to targets, assessments of military and political environment and concepts (principles and methods) of activity, including so-called “good practices”. It has as an aim to ensure safe operation of the state as a whole in actual military and political context. Modern type doctrines also usually take into account the interests of individuals and entities, including businesses and other entities that do not have legal status.

Key words: USA, strategy, “grand strategy”, national security strategy, military and political doctrine, military doctrine.

УДК 321: 323.1(575)

Я. А. ТАРАН

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Розглядаються напрями взаємодії України з представниками української діаспори в Польщі які спираються на дослідження структурно-функціональної організації системи міждержавних взаємовідносин нашої держави з Республікою Польща. Проаналізовано особливості функціонування української діаспори в Польщі та визначено потенційні можливості співпраці для налагодження, розширення й зміцнення зв'язків між суміжними державами в політичній, економічній і соціокультурній сферах з метою посилення ролі України в світовому співтоваристві, а також підняття іміджу нашої держави.

Ключові слова: діаспора, глобалізаційні процеси, міждержавні взаємовідносини, інформаційний вплив, пріоритетні напрями.

Таран Я.А. Основные направления взаимодействия Украины с представителями украинской диаспоры Республики Польша

Рассматриваются направления взаимодействия Украины с представителями украинской диаспоры в Польше опирающиеся на исследования структурно-функциональной организации системы межгосударственных взаимоотношений нашего государства с Польшей. Проанализированы особенности функционирования украинской диаспоры в Польше и определены потенциальные возможности сотрудничества для отладки, расширения и укрепления связей между сопредельными государствами в политической, экономической и социокультурной сферах с целью усиления роли Украины в мировом сообществе, а также поднятие имиджа нашего государства.

Ключевые слова: *диаспора, глобализационные процессы, межгосударственные взаимоотношения, информационное воздействие, приоритетные направления.*

Taran Yaroslav. The main directions of cooperation of Ukraine with representatives of the Republic of Poland, the Ukrainian diaspora

Diaspora today, the conditions of formation of information civilization and globalization deployment around the world are transnational phenomenon that intertwined network of spatial and temporal relations and interchange. The phenomenon of diaspora is quite complex and multiple, not only in ethno-cultural, but also in socio-economic, political, religious and geopolitical dimensions, which in our opinion should be taken as the basis for determining the main directions of cooperation between Ukraine and the Ukrainian diaspora in Poland.

Consideration of the main directions of cooperation between Ukraine and Poland dyspareunia should be based on the study of structural and functional organization of international relations of our country with Poland. Now the whole formed such a system between these states in which the main actors are the direct subjects of international activity, which in turn consist of a set of state institutions aimed at implementing the individuals of their political, economic, socio-cultural and religious activity.

Key words: *diaspora, processes of globalization, interstate relations, informational influence, priorities of directions.*

Діаспори нині, за умов становлення інформаційної цивілізації та розгортання глобалізаційних процесів по всьому світові, стають транснаціональним явищем, яке переплетене мережею просторових і часових зв'язків та взаємообмінів. Феномен діаспори є досить складним і багатшаровим не тільки в етнокультурному, але й в соціально-економічному, політичному, конфесійному та геополітичному вимірах, які, на нашу думку, мають бути взяті за основу при визначенні основних напрямів взаємодії України з представниками української діаспори Республіки Польща. Причому не

менш важливим має стати також дослідження власної стратегії української діаспори Республіки Польща щодо її взаємовідносин з державою проживання та своєю історичною батьківщиною, тобто з'ясування й аналіз такої складної сфери як царина самоідентифікації польського українства у просторі та часі.

Розгляд основних напрямів взаємодії України з діаспорянами у Польщі має спиратися на дослідження структурно-функціональної організації системи міждержавних взаємовідносин нашої держави з Республікою Польща. Адже міждержавні відносини є основною формою взаємодії держав на офіційному рівні та створюють нормативне-правове підґрунтя для налагодження не тільки формалізованих, але й неофіційних і неформальних контактів між представниками різних держав. Як зауважує вітчизняний дослідник В.Наконечний: «Загалом, структура будь-якої соціальної системи міждержавних взаємовідносин неодмінно відкриває характер зв'язків між елементами та наглядним чином демонструє більш та менш активні зони співробітництва, котрі найкраще вираження знаходять в якісно-кількісних показниках»¹.

Так, система міждержавних взаємовідносин між Україною та Республікою Польща в своєму базисі в новітній історії має перший договірно-правовий документ – Консульську конвенцію між Україною і Республікою Польща від 8 вересня 1991 р.² Отже, система новітніх міждержавних взаємовідносин між Україною та Республікою Польща бере свій початок фактично від витоків сучасної Української державності.

Втім, процес організації системи українсько-польських міждержавних взаємовідносин у подальші десятиліття був доволі суперечливим, неоднорідним, характеризувався переривчастим темпом розвитку. Новий виток поживлення цих відносин почався у 2014 р. і був пов'язаний з подіями в Україні – Революцією гідності, переформатуванням системи державної влади в Україні, зокрема поверненням до парламентсько-президентської республіки, та початком російської агресії на території нашої держави.

Нині в цілому сформувалася система міждержавних взаємовідносин України з Республікою Польща, в якій головними акторами виступають безпосередньо суб'єкти міжнародної діяльності, які, у свою чергу, складаються з комплексу державних інститутів,

спрямованих на реалізацію індивідами своєї політичної, економічної, соціокультурної, конфесійної активності³. Таким чином, на 2016 р. в українсько-польському геополітичному середовищі сформована система міждержавних взаємовідносин, яка відповідає вимогам часу та базові принципи функціонування якої офіційно закріплені у нормативно-правовій базі обох держав. Спільними для країн-сусідів на сьогодні є євроінтеграційний та безпековий вектори розвитку. Відтак, система міждержавних взаємовідносин між Україною та Республікою Польща є основою для формування у майбутньому основних напрямів взаємодії України з представниками діаспори у сусідній державі.

Ключовим питанням при визначенні перспектив взаємодії України з діаспорою у тій чи іншій державі, на нашу думку, є стан самоідентифікації представників діаспори, наявність у них внутрішнього відчуття приналежності до історичної батьківщини, потреби налагодження постійних контактів з нею.

Авторитетна фахівчина у царині досліджень української діаспори Н. Кривда зазначає, що українська діаспора за кордоном сформувалася не стільки як суспільний інститут, скільки як культурний проект, завданням якого є «онтологізація та відтворення ідентичності членів спільноти», при цьому «ідентифікація відбувається на перетині чинників національного та суб'єктивного»⁴. Отже, ідентифікація української діаспори у Республіці Польща носить радше не інституціолізований, а соціокультурний характер у межах західноєвропейської традиції гуманізму, демократичних цінностей, вільного ринку. Тому активізація роботи України з діаспорою у Польщі має передусім спиратися на загальноєвропейські соціокультурні і світоглядні цінності, на просування як в середовищі закордонних українців, так і поляків, на бачення України невід'ємною та дуже важливою частиною Європи. На цьому шляху, на наше переконання, польські українці, особливо найбільш соціально і політично активні, мають стати так званими «народними дипломатами», носіями і популяризаторами української ідентичності в Європі.

Україна і Польща в останні двадцять-двадцять п'ять років продемонстрували надзвичайно показовий приклад можливості відмови від взаємних обвинувачень і подекуди міжнаціонального

протистояння на користь партнерських відносин. Так, з приводу українсько-польського партнерства секретар РНБО України у 1994-1999 рр. В.Горбулін зазначав: «Зближення ще нещодавно заклятих ворогів йде такими темпами, що диву даєшся. Причому, у випадку України і Польщі йдеться не просто про відносини між двома державами, а про предмет ретельної уваги і прикладу для всіх держав Центральної і Східної Європи»⁵.

Таким чином, одним з головних завдань реалізації українсько-польського діалогу нині є подолання негативних наслідків кількасотрічного конфронтаційного періоду у взаєминах країн-сусідів, а також розгортання широкої програми поліпшення іміджу України й українців у Польщі. Вказаний комплекс заходів має поширюватися на всі верстви польського суспільства, бо, згідно з результатами опитувань польського політикуму, бізнесових і наукових кіл, Україна в очах значної частини поляків усе ще держава з низьким рівнем соціально-економічного розвитку та широким колом нерозв'язаних внутрішніх проблем⁶. Звісно, розгортання такої широкої популяризаторської стратегії було б неповним без залучення найактивніших та найбільш свідомих представників української діаспори у Республіці Польща, тому що однією з найефективніших форм соціополітичної і міжкультурної комунікації є міжособистісні контакти. Принципом цієї стратегії має бути «принцип співробітництва – прагнути зрозуміти і порозумітися, бачити і не помічати, виявляти толерантність і виваженість»⁷.

Серед напрямів означеної стратегії слід відзначити важливість розгортання потужного інформаційного впливу. Інформаційний вплив у контексті розгляду основних напрямів взаємодії України з представниками української діаспори в Республіці Польща варто здійснювати, на наш погляд, виходячи з позицій теорії масової комунікації авторитетного німецького соціолога та філософа Ю. Габермаса. Науковець писав, що стан масової комунікації реалізується на двох рівнях: когнітивному та інтерактивному. Когнітивний рівень масової комунікації спрямовується на процеси поширення соціально значущої інформації серед аудиторій, які охоплюють більшу частину населення (у нашому випадку – польські громадяни загалом та українські діаспоряни у Польщі зокрема – *Я.Т.*). Інтерактивний рівень функціонування масової комунікації є,

у свою чергу, важливим ресурсом соціальної дії у різних її формах⁸. Базовими каналами поширення інформації на інтерактивному рівні масової комунікації є як традиційні ЗМІ, так й інтернет-ресурси. Отже, у процесі реалізації стратегії інформаційного впливу України на представників діаспори у Республіці Польща повинні обов'язково бути враховані ідеї про важливість інтерактивного рівня функціонування масової комунікації Ю. Габермаса.

Інтерактивний рівень функціонування масової комунікації може виявлятися через реалізацію серед української діаспори у Польщі культурно-просвітницьких проєктів, насамперед пов'язаних з вивченням історії України, української мови, специфіки різних українських регіонів, національних звичаїв, традицій тощо. До того ж, окрему увагу варто звернути на налагодження міжкультурної комунікації, зокрема за участі як активних представників з середовища українських діаспорян Польщі, так й активістів громадянського суспільства в Україні та вітчизняних політичних лідерів. Адже усі вони можуть розглядатися як носії власних культурних програм, котрі включені у систему міжкультурної комунікації та які вагомим чином впливають на міжкультурний і міжнаціональний діалог. За словами вітчизняного дослідника А.Лисюка, «політично-ціннісні орієнтації не є ригідними утвореннями, бо вони еволюціонують разом зі змістом системи суспільних відносин і культурологічних парадигм». Тому, пише вчений, «комунікація – це обмін тлумаченнями «образів влади», які синкретичні й синтезовані з певних ідеологій та ідеологом, вкорінених у домінуючих «культурних взірцях» (міфологічних, релігійних, національно-етнічних, політико-ідеологічних)»⁹.

Відтак, інтерактивний рівень політичної (масової комунікації) з залученням активних представників української діаспори у Польщі уявляється авторові одним з найперспективніших напрямів співпраці України з діаспорянами у Республіці Польщі, особливо зважаючи на завдання необхідності подолання негативних стереотипів щодо українства в очах поляків. Названі соціокультурні практики можуть бути використані для створення і закріплення в польській громадській думці позитивного іміджу України й українців, що спиратиметься на якісно інші політико-владні та соціокультурні взірці.

Успішній реалізації названих завдань має сприяти окремо реалізована стратегія роботи не тільки з активістами української діаспори у Польщі, але й з особливою групою діаспорян – так званими «лідерами думок». Так, відповідно до концепції «лідерів думок» П. Лазарсфельда, Б. Берельсона, Г. Годе, Р. Брауна інформаційні повідомлення (у нашому випадку – інформація з України і про Україну політико-владного та соціокультурного характеру – *Авт.*) початково засвоюються «лідерами думок», а вже потому від них поступають до менш активних послідовників¹⁰.

«Лідери думок» у діаспорному середовищі – це, як правило, або представники інтелігенції (освітяни, науковці, журналісти і т.ін.), або представники так званого «третього сектору». Тому при розгляді перспективних можливостей розгортання і поглиблення українсько-польського діалогу, окремим напрямом взаємодії України з польським українством має стати налагодження тісніших взаємозв'язків з «третім сектором» у середовищі української діаспори. «Третій сектор» українських діаспорян у Польщі – це неурядові громадські організації, благодійні, просвітницькі та інші фонди, молодіжні рухи й об'єднання. Значна частина з цих інституцій метою своєю діяльності має поширення і пропагування тих чи інших цінностей (прикладом, цінностей європейської інтеграції, демократії, збереження національної самобутності діаспорних спільнот) шляхом проведення різноманітних громадських заходів (міжнародних і міжнаціональних обмінів, «круглих столів», симпозіумів, тренінгів, стажувань тощо). Одним з провідних завдань діяльності названих інституцій є також рекрутування найбільш соціально і політично активних представників діаспори до своїх лав, залучення їх до життя української громади. Тому важливість налагодження постійної співпраці України з інституціями «третього сектору» української діаспори у Польщі не викликає жодних сумнівів.

Серед найбільш авторитетних інституцій «третього сектору» українських діаспорян Польщі – Польсько-українська фундація співпраці PAUCI. Серед основних завдань PAUCI: підтримка євроінтеграційного курсу України, сприяння реформуванню місцевого самоврядування, запровадження європейських стандартів в українському суспільстві, активізація участі молоді у громадському житті¹¹.

Найбільш потужною організацією «третього сектору» української діаспори у Республіці Польща є Об'єднання українців у Польщі (ОУП), у лавах якої налічується близько 7500 осіб (дані на 2005 р.). Друкованими органами ОУП є тижневик «Наше слово» (наклад 4100 примірників), двомісячний додаток для дітей «Світанок», річний «Український альманах»¹². Оптимальною, на наш погляд, мала б стати робота з боку України по налагодженню безпосередніх зв'язків між названими об'єднаннями і відповідними організаціями та спілками в Україні.

До «лідерів думок» української діаспори у Республіці Польща належать також, безумовно, і найбільш активні представники релігійних громад. Важливо зазначити, що загалом для Польщі релігійний фактор відіграє надзвичайно потужну роль і в громадському, і в політичному житті країни. Тому, на переконання автора, потрібно посилити роботу України з діаспорою у Польщі саме у названому напрямі, причому, зробити наголос на роботі на рівні офіційних державних контактів (і центрального, і місцевого характеру), а не на рівні контактів між релігійно-конфесійними громадами, які і нині є доволі міцними.

Інформаційний вплив на діаспорне середовище українства в Польщі може і має здійснюватися через традиційні та електронні ЗМІ (як українські, так і польські). Якщо ми говоримо про традиційні ЗМІ, то доволі ефективним уявляється створення і розбудова в Польщі медійної інфраструктури, перш за все шляхом відкриття журналістських представництв у регіонах значного згуродження українських громад, а також поглиблення співпраці у виробленні спільних з поляками та польськими українцями проектів за участю провідників й України, і Польщі¹³.

Налагодження повноцінного діалогу «Україна-Польща» є неповним без залучення до цієї роботи традиційних ЗМІ української діаспори у сусідній країні. Саме ЗМІ покликані забезпечувати міжетнічну і міжкультурну комунікацію, взаємний обмін досвідом додання тих чи інших проблем регулювання етнонаціональних і соціокультурних відносин, постійність зв'язків обох країн на усіх рівнях функціонування – від державного до міжособистісного. Роль і значення діаспорних ЗМІ є особливою: вони, окрім вище згаданих завдань, мають ставати посередником та комунікатором

у діалозі двох народів і двох культур, виконуючи тим самим дипломатичну функцію та впливаючи на формування зовнішньої політики як держави проживання, так і своєї історичної батьківщини. За цих умов важливість налагодження прямих контактів між Україною і діаспорними ЗМІ українства в Польщі є суттєвою і не підлягає сумнівам. Ідеальним варіантом мала б стати фінансова й інформаційна підтримка з боку Української держави таких ЗМІ. Втім, внаслідок об'єктивних причин нині це уявляється проблематичним.

Окрім друкованих ЗМІ, у Республіці Польща є й теле- та радіопрограми української діаспори і для української діаспори. Їхньою особливістю є чітко виражена регіональна ознака. Розгалуження і високий рівень розвитку друкованих та теле- і радіо ЗМІ української діаспори у Польщі пов'язане передусім з державним фінансуванням, передбаченим законом Республіки Польща «Про національні та етнічні меншини і про регіональну мову» від 6 січня 2005 р. Відповідно до Закону, на фінансування українських й україномовних ЗМІ у Польщі з державного бюджету виділяється щорічно 2 млн. злотих¹⁴.

Висвітлюючи можливості залучення електронних ЗМІ в стратегії інформаційного впливу України на діаспорне середовище у Польщі, особливу увагу слід звернути на мережеве комунікаційне середовище. Адже мережева (або комп'ютерно опосередкована) комунікація має унікальну атрибутивну властивість – ця система комунікації спирається на можливість швидкого й ефективного зворотного зв'язку, що призводить до фактично симетричних відносин комунікатор-реципієнт (що є надзвичайно важливим в умовах вкрай значимої мети – необхідності налагодження постійного тісного взаємозв'язку між українськими діаспорянами у Польщі з історичною батьківщиною – *Авт.*).

Сучасна мережева комунікація відзначається здатністю до синтезу всередині себе масового, групового та персоніфікованого типів комунікації. Тому, як стверджує російська вчена С.Тихонова, «фактично, Інтернет сьогодні є експериментальним майданчиком, де випробовуються різноманітні ролі і форми поведінки...»¹⁵. Вказані особливості мережевих ЗМІ та мережевих спільнот, на думку автора, потрібно використовувати якомога найповніше при нала-

годженні тісної співпраці з українською діаспорою в Польщі. Певні кроки у цьому напрямі вже зроблені. Одним з найпоказовіших прикладів є діяльність волонтерського руху в Україні, який завдяки мережевим спільнотам мав змогу налагодити тісну і продуктивну співпрацю з волонтерськими організаціями з діаспорного середовища у Польщі. Відтак, не Українська держава, а вітчизняне громадянське суспільство стало піонером у розвитку вказаного напрямку співпраці України з діаспорою у Республіці Польща. На наше переконання, саме цей напрямок у найближчі роки може стати найбільш пріоритетним у царині взаємодії України з представниками української діаспори у Польщі.

Перспективна розробка стратегії залучення мережеских ЗМІ та мережеских спільнот у процесі розширення співпраці (взаємодії) України з українською діаспорою в Республіці Польща має враховувати таку важливу особливість політичного життя в умовах розвитку інформаційного суспільства – перехід у царині політичної комунікації від «політики інтересів і цілей» до «політики цінностей» (визначення російського ученого М. Вершиніна). Перехід до «політики цінностей» сприятиме формуванню нових способів політичної комунікації через здійснення комп'ютерно-опосередкованої політичної комунікації. «Політика цінностей» у сучасному політичному просторі означатиме: а) політичну прозорість, транспарентність влади та гласність у процесах прийняття політичних рішень; б) доступність для громадян всіх державних нормативних актів; в) реформування високо витратних державних структур; г) зростання у громадян кількості вільного часу, який можна спрямувати на вияви політичної активності¹⁶. Як бачимо, врахування принципів «політики цінностей» у процесі реалізації стратегії розширення співпраці та поглиблення взаємодії українських діаспорян Польщі з історичною батьківщиною стимулюватиме розвиток низової активності в діаспорному середовищі, а також наблизитиме до них, нехай у віртуальному вимірі, й Українську державу (у тому числі в її офіційних проявах – через діяльність органів центральної державної влади), і вітчизняне суспільство (в його соціальній, культурній, конфесійній царинах).

Варто зауважити, що в кілька останніх десятиліть у світі фактично спостерігається трансформація розуміння образів ідентич-

ності в найширшому її тлумаченні – політичної, гендерної, етнокультурної, конфесійної тощо. Це, відповідно, не може не впливати на національну політику держав як внутрішнього спрямування, так і політику взаємодії і співпраці зі своїми діаспорними громадами. Так, професор Оксфордського університету М. Прайс прогнозує: у найближчі десятиліття володіння інструментами формування образів ідентичності, які визначаються традиційно історією, мовою, етнічною приналежністю, релігією, може стати не менш ефективним засобом тиску, аніж зброя масового знищення. Адже глобальна інформатизація може підірвати національний суверенітет та національну культурну ідентичність. Наслідком таких процесів у царині політичної комунікації може стати збільшення числа образів і понять, які не відображають ані культурну пам'ять, ані емпіричний досвід, але є результатом інформаційного імпорту¹⁷.

Відтак, при виробленні політики взаємодії України з діаспорою у Республіці Польща важливо враховувати вплив глобального інформаційного середовища, зокрема дію факторів інтернаціоналізації політики, ментального зсуву в розумінні поняття етнокультурної ідентичності, розмивання її рамок, формування феномену подвійної ідентичності. Названі феномени, на думку автора, потребують спочатку наукового осмислення та тільки потому впровадження рекомендацій і пропозицій науковців у державну практику шляхом прийняття відповідних політико-управлінських рішень.

Окремий та надзвичайно значимий напрямок налагодження взаємодії України з діаспорянами у Польщі – це ділове співробітництво. Зрозуміло, що формування позитивного іміджу України й українців за кордоном, реалізація широкої культурно-просвітницької стратегії в інших країнах світу є одними з пріоритетних векторів співпраці з діаспорними громадами українства по всьому світу. Однак, не менш важливим є ділове співробітництво, налагодження тісних економічних взаємозв'язків. Польща є одним з центральних стратегічних партнерів України, вага і значення якого особливо зросли після 2014 р. Ділове співробітництво й економічна співпраця України й Республіки Польща здійснюються як на офіційно-державному рівні (на цьому рівні названі процеси регулюються відповідною нормативно-правовою базою обох держав), так і на

рівні недержавному – через громадський сектор, неурядові канали, міжособистісні контакти, «народну дипломатію».

Якщо роль і вагу політичної підтримки з боку української діаспори своєї історичної батьківщини, починаючи з 1990-х рр., важко переоцінити, то питання про ділове співробітництво й економічну співпрацю діаспорян з Україною є доволі складним. Передусім названі процеси мають поширення серед представників новітньої діаспори – української діаспори «четвертої хвилі». Не є винятком й українська громада у республіці Польща. Світовий Конгрес українців (СКУ) як найбільш авторитетна організація української діаспори опікується водночас і представниками української діаспори «четвертої хвилі», і питаннями економічного співробітництва з Україною. Однією з країн-реципієнтів СКУ є Республіка Польща, діаспорна громада якої бере активну участь у роботі Світової Ради Суспільної Служби СКУ¹⁸. Безперечно, внесок і вплив української діаспори Республіки Польща як реципієнта Світової Ради Суспільної Служби СКУ є порівняно невеликим, проте постійним і таким, що зростає.

Пряма фінансова допомога СКУ Україні та українським заробітчанами за кордоном є лише одним з векторів системи ділової співпраці й економічних взаємин діаспорного середовища з історичною батьківщиною. Значна увага приділяється розробці програм стратегічного розвитку, проектів реформування різних галузей економіки, впровадження досвіду інших країн щодо модернізації економіки й економічних відносин в Україні.

На жаль, якщо на рівні СКУ та окремих діаспорних спільнот вектори ділового співробітництва й економічної співпраці знаходять відображення у вигляді прийняття відповідних програм і проектів, то Українська держава в особі уповноважених органів державної влади не завжди вчасно й адекватно реагує на ініціативи з боку закордонних українців. Скажімо, у проєкті Державної програми співпраці з із закордонними українцями на період до 2015 р. було надто нечітко сформульовано мету цієї програми, зокрема у сфері використання потенціалу української діаспори, а саме: «... використання інтелектуального, фінансового та духовного потенціалу закордонних українців для утвердження позитивного міжнародного іміджу України»¹⁹. Про соціально-економічний

розвиток України, важливість налагодження ділового співробітництва й економічної взаємодії з діаспорним середовищем у проєкті взагалі не йшла мова.

Ділове співробітництво й економічна співпраця – найменш розвинутий напрям взаємодії української діаспори у Республіці Польща з Україною. Якщо на рівні особистих контактів або бізнесових відносин можна знайти прикладі успішної співпраці, то на державному рівні і нині бракує системної та послідовної стратегії залучення польських українців до реалізації спільних з Україною економічних програм і проєктів. Адже, як зазначає українська дослідниця Т.Гнатюк: «Економічний і політичний зиск від мігрантів держави прагнуть отримати завдяки покладанню обов'язків на діаспору, що включає в себе інвестиційні заходи (як фінансові, так і людські інвестиції) та зовнішнє лобіювання інтересів країни походження»²⁰.

Серед найбільш перспективних напрямів налагодження цілісної системи ділового співробітництва й економічної співпраці варто виокремити наступні.

По-перше, співробітництво найбільш авторитетних представників української діаспори Польщі з наукового та бізнесового середовища з вітчизняними урядовцями різних рівнів, представниками громадянського суспільства, науковцями і бізнесменами. Таке співробітництво має здійснюватися шляхом проведення регулярних нарад, «круглих столів», дискусій, слухань тощо з метою розробки й удосконалення законодавства у сфері:

- a) створення сприятливого інвестиційному клімату в Україні;
- b) допомоги в залученні фінансового капіталу закордонних українців (як у формі, наприклад, облігацій або інших фінансових зобов'язань, так і через залучення транснаціональних кредитів);
- c) активізації операцій експортно-імпортного характеру, зокрема через зростання потоків товарообігу між Україною й Польщею з виокремленням сегменту вітчизняних товарів і послуг, які потенційно можуть зацікавити польських українців;
- d) трансферу інноваційних ідей, технологій, стартапів з Польщі, причому не просто їх сліпе копіювання, а залучення представників бізнесових кіл діаспорян в якості консультантів, бізнес-тренерів.

По-друге, створення спільних комісій, дискусійних клубів, бізнес-інкубаторів з найбільш авторитетними представниками бізнесового середовища українських діаспорян у Польщі для вирішення широкого кола завдань, провідними серед яких мають стати: розробка і сприяння впровадженню в життя інвестиційних проєктів у різних сферах вітчизняної економіки, зокрема на рівні співпрацю регіонів Республіки Польща з регіонами України.

По-третє, проведення інформаційних кампаній з залученням найбільш авторитетних представників українських діаспорян, які можуть стати «обличчями» таки кампаній, щодо інформування широкої польської громадськості про економічний, інвестиційний, фінансовий, промисловий, аграрний, науково-технічний потенціал України. У процесі проведення цих інформаційних кампаній особливий наголос варто робити на можливостях не стільки потенційної конкуренції українських ідей, товарів, послуг з польськими, скільки на перспективах взаємного доповнення, співробітництва і співпраці. Причому, успішність таких інформаційних кампаній залежатиме від змоги як української сторони, так і можливостей польських українців залучити традиційні й електронні ЗМІ Республіки Польща до цієї просвітницької роботи, а також максимально задіяти дипломатичні і консульські ресурси України в Польща та діаспорні українські громадські організації й об'єднання в процесі поширення інформаційних матеріалів про економічний і науково-технічний потенціал України.

По-четверте, розширення контактів між представниками бізнесового середовища України та української діаспори Польщі на рівні «народної дипломатії», шляхом організації і проведення постійних ділових зустрічей, через створення спільних товариств, філій польських компаній та фінансових установ.

Безумовно, перелічені вище заходи щодо налагодження цілісної системи ділового співробітництва й економічної співпраці між Україною й українською діаспорою у Республіці Польща не є вичерпними. Виходячи з надзвичайної складності означеного напрямку співпраці, а також його недостатньої розробленості на практичному рівні, названий вектор поглиблення співробітництва України з діаспорним середовищем у Польщі уявляється одним з найбільш перспективних для подальших наукових досліджень теоретичного і прикладного характеру.

Таким чином, поглиблення співпраці української діаспори у Республіці Польща з історичною батьківщиною, подальший розвиток окреслених вище провідних векторів взаємодії України з діаспорянами у Польщі сприятиме, на наше переконання, не тільки утвердженню позитивного іміджу України й українців у сусідній країні, але й слугуватиме стимулом для подальшої внутрішньої консолідації польського українства, збагачуватиме його громадське та соціокультурне життя. Не менш важливою є взаємодія України з представниками української діаспори у Польщі для нашої держави. Адже в останні два роки Україна опинилася віч-на-віч з надзвичайно загрозливими викликами, які висувають питання життєздатності українства як державницької нації. За цих умов значимість ефективного використання гуманітарного, соціокультурного, наукового й економічного потенціалу української діаспори, у тому числі у Республіці Польща, не викликає жодних сумнівів.

На жаль, за усі роки незалежності України потужний потенціал українства зарубіжжя був надто недооцінений, а робота з українськими діаспорами у різних країнах мала несистематичний, ситуативний, фрагментарний, а подекуди вкрай суперечливий характер. Можна стверджувати, що українство зарубіжжя багато в чому залишалося поза увагою державної влади України, однією з найбільш «забутих» діаспор стала українська діаспора у Республіці Польща. Так, фахівець з дослідження проблематики життя українців в Польщі В.Кирилич ще на початку 2000-х рр. пропонував здійснити на державному рівні наступну низку заходів з метою поживлення взаємодії України з українською громадою Польщі: 1) виробити Програму підтримки зарубіжного українства у найближчі п'ять років; 2) ухвалити Закон України «Про закордонного українця»; 3) поживити процес створення Українського інституту культури в Польщі (у м. Варшава); 4) створити надійний та ефективний механізм захисту прав та задоволення культурно-освітніх і церковно-релігійних потреб зарубіжного українства; 5) сприяти змінам до діючих правил перетину кордону з метою сприятливого в'їзду в Україну українських шкільних груп та мистецьких колективів із Польщі; 6) створити регіональні навчально-методичні центри для підтримки українських шкіл в Польщі²¹.

Аналіз взаємодії України з українською діаспорою у Польщі на державному рівні на початок 2016 р. дає підстави для невтішного висновку: з усього комплексу запропонованих 15 років тому вітчизняним науковцем заходів у повній мірі нині реалізовано тільки два – спрощено правила перетину українсько-польського кордону у рамках скасування практики отримання віз для громадян держав шенгенської зони Європейського Союзу та прийнято Закон України «Про правовий статус закордонних українців»²². Відтак, перед Українською державою сьогодні постало складне завдання не просто розробити і запровадити комплекс заходів щодо сприяння поживленню взаємодії та співпраці України з представниками діаспорної громади у Республіці Польща, але й надолужати ті прогалини, які з'явилися внаслідок непослідовної і несистематичної державної політики з боку України.

Отже, на наш погляд, в ідеалі позначені у статті основні напрями взаємодії України з українською діаспорою у Республіці Польща мають бути оформлені у вигляді «Стратегії співпраці і взаємодії Української держави з українською діаспорою у Республіці Польща» (назва, безперечно, є досить умовною – *Авт.*) як окремого документу, що матиме силу державного нормативно-правового акту. Загальна ж робота щодо співробітництва з українством зарубіжжя має координуватися вдосконаленим відповідним законом України, який повинен відповідати вимогам часу та відійти від суто декларативної політики.

1. *Наконечний В.* Структурно-функціональна організація елементів системи міждержавних взаємовідносин України та Польщі / Наконечний В. // Актуальні проблеми зовнішньої політики України : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, Чернівці, 15 листопада 2013 р. – Чернівці : Технодрук, 2013. – С. 108.
2. *Консульська конвенція між Україною і Республікою Польща від 8 вересня 1991 р.* [Електронний документ] / Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616_008
3. *Темников Д. М.* Лидерство и самоорганизация в мировой системе / Темников Д.М. – М. : Аспект Пресс, 2011. – С.172.
4. *Кривда Н. Ю.* Українська діаспора : досвід культури творення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філос. н. : спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / Н. Ю. Кривда ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – С. 8.
5. *Україна в сучасному геополітичному просторі : теоретичний і прикладний аспекти* [монографія] / за ред. Ф. М. Рудича. – К. : МАУП, 2002. – С. 288.
6. *Кирилич В. П.* Українці в Польщі : проблема збереження етнопонаціональної

ідентичності як чинник українсько-польських відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. н. : спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / В. П. Кирилич ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка / В. П. Кирилич. – К., 2001. – С. 14. 7. Там само. – С. 15. 8. *Соціологія* : навчальний посібник / за ред. С. О. Макєєва.—К. : Тов-во «Знання», КОО, 2005. – С. 212, 213. 9. *Лисюк А.* Комунікативний аспект політичного лідерства : культурологічні засади / А. Лисюк. // Політичний менеджмент.— 2006.— Спеціальний випуск. – С. 100. 10. *Ольшанский Д. В.* Политический PR : учебник / Ольшанский Д.В. – СПб. : Питер, 2003. – С. 77-78. 11. *Фундація українсько-польської співпраці РАУСІ* [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.rauci.org/ua/> 12. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України : підручник для вищих навчальних закладів / Чекаленко Л.Д. – К. : Либідь, 2006. – С. 406, 407. 13. *Кирилич В. П.* Цит. праця. – С. 15. 14. *Куришко С.* Роль діаспорних ЗМІ у розвитку українсько-польського міжкультурного діалогу / Куришко С. // Актуальні проблеми зовнішньої політики України : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, Чернівці, 15 листопада 2013 р. – Чернівці : Технодрук, 2013. – С. 193. 15. *Тихонова С. В.* Коммуникационная революция сегодня : информация и сеть / С. В. Тихонова // Полис.—2007. – № 3.—С. 53-64. 16. *Вершинин М. С.* Политическая коммуникация в информационном обществе [монография] / Вершинин М.С. — СПб. : Издательство Михайлова В.А., 2001. – С. 116. 17. *Мешкова Т. А.* Социально-политические аспекты глобальной информатизации / Т. А. Мешкова // Полис. —2002. – № 6. – С. 29. 18. *П'ятковська О.* Ефективність використання української діаспорної мережі для сприяння соціально-економічному розвитку України / О. П'ятковська // Галицький економічний вісник. — 2012. — № 3(36). – С. 18. 19. *Проект* Державної програми співпраці з із закордонними українцями на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/mfa/ua/55005/20300978dod3.pdf> 20. *Гнатюк Т.* Політика України щодо закордонного українства: потенціал розвитку / Т. Гнатюк // Наукові записки ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2014. - № 3(71). – С. 280. 21. *Кирилич В. П.* Цит. праця. – С. 17. 22. Про правовий статус закордонних українців від 4 березня 2004 р. : Закон України [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>

Taran Yaroslav. The main directions of cooperation of Ukraine with representatives of the Republic of Poland, the Ukrainian diaspora.

Diaspora today, the conditions of formation of information civilization and globalization deployment around the world are transnational phenomenon that intertwined network of spatial and temporal relations and interchange. The phenomenon of diaspora is quite complex and multiple, not only in ethno-cultural, but also in socio-economic, political, religious and geopolitical dimensions, which in our opinion should be taken as the basis for determining the main directions of cooperation between Ukraine and the Ukrainian diaspora in Poland.

Consideration of the main directions of cooperation between Ukraine and Poland dyspareunia should be based on the study of structural and functional organization of international relations of our country with Poland. Now the whole formed such a system between these states in which the main actors are the direct subjects of international activity, which in turn consist of a set of state institutions aimed at implementing the individuals of their political, economic, socio-cultural and religious activity.

Deepening cooperation Ukrainian diaspora in Poland with the historical homeland, further development leading vectors of cooperation between Ukraine and dyspareunia in Poland will contribute, in our opinion, not only strengthening the positive image of Ukraine and Ukrainian in the neighboring country, but also serve as an incentive for further internal consolidation of the Polish Ukrainians, zbahachuvatyme its social and socio-cultural life. Equally important is the interaction of Ukraine with the Ukrainian diaspora in Poland for our country. Unfortunately, for all the years of independence Ukraine powerful potential of Ukrainians abroad was extremely undervalued, and work with Ukrainian diasporas in different countries was unsystematic, ad hoc, fragmented and sometimes very controversial.

Analysis of cooperation between Ukraine and the Ukrainian diaspora in Poland at the state level at the beginning of 2016 gives reason to conclude, from all over the complex suggested earlier domestic researchers measures the full now sold only two - simplified rules of crossing the Ukrainian-Polish border in the framework of the abolition of the practice of obtaining visas for citizens of the Schengen zone of the European Union and adopted the Law of Ukraine "on legal status of Foreign Ukrainian" Therefore, before the Ukrainian state now faced a challenge not just to develop and implement a set of measures to promote the revival of interaction and cooperation between Ukraine and representatives of the Diaspora community in Poland, but nadoluzhaty those gaps that appeared due to unsystematic and inconsistent public policies from Ukraine.

Thus, in our view, ideally indicated in this article the main directions of cooperation between Ukraine and the Ukrainian diaspora in Poland are to be issued as a separate document that will force the state legal act. The total work on cooperation with the Ukrainian foreign countries has improved coordinated by applicable law Ukraine, which must meet the requirements of time and move away from a purely declaratory policy.

Key words: diaspora, processes of globalization, interstate relations, informational influence, priorities of directions.